

MUNKÁSOK ÉS ÉRTELMISÉGIEK

ÍRTA:
VIZY ANDRÁS

A harc – embereknek történelmi értéklésre érdemes harca – egymástól független, öntudatos szervezett erők közt, való feszültségnek dinamikus levezetése. Befejezése a gyengébb vagy kevésbé küzdőképes fél leigázása, megsemmisítése, szétszórása, vagy – békekötés. Vájjon érvényesek-e ezek az egészen általános megállapítások a harc társadalmi formájára, az osztályharcra? Melyek az osztályharc küzdőfelei? Mi lesz az osztályharc befejezése? Lehetséges-e egymás ellen harcoló osztályok között békekötés? úgy hisszük igen fontos, sorsdöntő kérdések ezek. Hiszen *osztályharc* kétségtelenül *van*, mert van tudatosan osztályharcos alapon álló társadalmi erő, a marxizmus tábora. A további kérdések időszerűsége önként következik.

A harc lényeges előfeltétele a lélektani és a technikai szervezethez. A tömegek akkor harcolnak, ha meggyőződtek a harc szükségességéről vagy kényszerűségéről. A harc mindenekelőtt bizonyos megfelelő lelkiállapotot, közhangulatot kíván meg. Ennek kiváltása a harc okainak, szükségességének és céljainak tudatosítása útján történik. De nem kevésbé fontos a szervezés technikai része sem. Szétszórt, szervezetlen erők eredményes harcot nem folytathatnak. Lélektani és technikai szervezethez nélkül folyó magános vagy csoportküzdelmek nem nevezhetők harcoknak.

A középkori társadalmi érintkezés sokkal szűkebb körben mozgott, sokkal kisebb lehetőségekkel rendelkezett, hogysen széles néptömegekben társadalompolitikai vonatkozású egységes harci ideológia kialakulhatott volna. Keresztes hadjáratra összeverődött táborok (Dózsa), vallási mozgalmak (husziták) inkább az újkor elején, mint a középkor végén

osztályharc jellegű felkeléseket eredményezhettek. Ezek csak epizódok voltak, még csak meg sem remegtették az egykorú rendi társadalmi berendezettség alapjait. A társadalom szerkezeti megváltoztatására, új eszmékre alapozott új rend kialakítására, a nem is törekedtek. *Társadalmi harcra* a szó teljes értelmében csak akkor kerülhetett sor, amikor a tömegek társadalompolitikai irányú lélektani és technikai megszervezésére módot nyújtott a társadalom berendezettsége. Ez a nyugateurópai társadalmak újkori átalakulásával kapcsolatosan a XVIII-XIX. században következett be. Az osztályharc megjelenését a történelemben nem számíthatjuk korábbra a liberalizmus kezdeti idejénél. A liberalizmus teremtette meg az osztályharc létfeltételeit. A liberalizmus rendezte újjá a társadalmat és az államot a harc és annak szelídebb formája, a verseny alapján. A liberalizmus teremtett a társadalmi harc számára szervezeteket a politikai pártokban és az öncélúaknak elismert gazdasági erőkben.

A társadalmi osztálytagozódás három alapeleme: a munkásság, a parasztság és az értelmiség. Közülük tudatosan egyedül a munkásság az osztályharc küzdője. A munkások osztályöntudata történelmi tény. Az eszményekért, magasabb célokért lelkesülő, felemelkedni akaró munkás, pártállásra való tekintet nélkül, feltétlenül öntudatos munkás és szembe fordul mindenkivel, aki munkásöntudatától bármilyen eszme nevében – akár a nemzeti eszme nevében is – meg akarná őt fosztani. A parasztság egyetemében ehhez hasonló osztályöntudat nem alakult ki. Vannak a parasztságot képviselők között is – gondoljunk a parasztírók egy részére – akik a munkások példájára szeretnék osztálytudatossá

tenni a parasztságot. A parasztság azonban – ezt 1918-19 és az orosz példa is beigazolta – nagy tömegeiben szinte ösztönszerűen tartózkodik attól, hogy aktív küzdőjévé váljék az osztályharcnak. Az értelmiség a maga tömegiségében nem foglalkozik társadalmi problémákkal. Akik közülük belevetik magukat az osztályproblémák körül zajló vitákba, kevés kivétellel átveszik az osztálytudatos munkásság gondolatvilágát és szakkifejezéseit. A leginkább érdekelt értelmiségiek – a vállalkozói réteg és a földbirtokosok – igyekeznek távortartani magukat az osztályharc gondolatvilágától. Hiszen nem a harc az érdekük, hanem a béke.

Foglaljuk össze eddigi megállapításainkat és az azokból levonható következtetéseket: 1. Az osztályharc a liberalizmus rendszerével együttjáró természetes történelmi jelenség. 2. Magyarországon és talán világszerte osztályharcot egyedül az osztálytudatos munkásság és a köréje tömörült paraszti és értelmiségi csoportokból kikerült társadalmi erők folytatnak. 3. Az őszinte társadalmi megbékélésért minden magyar embernek minden lehetőséget meg kell tennie.

A társadalmi béke csak akkor érdemli meg ezt a nevet, ha a harc mai tudatos elemének, a munkásságnak lelkéből, meggyőződéséből fakad. A munkás egészen külön világban nő fel. Nem minden munkás marxista, de minden munkás hallott vagy olvasott marxista vagy marxista szellemű tanításokat. Minden munkás lelkét megremegtették az ifjúság vagy az érettebb férfikor napjaiban a marxizmus keserű, lázító igéi. Minden munkás érzi a közös munkásérelmeket: a társadalmi háttérbeszorítottságot, a több és magasabbrendű iskolát járt emberek sokszor éreztetett fölényét, a sok munkaidőt és az ezzel arányban csekély jövedelmet. A munkás elégedetlen és bizalmatlan az értelmiségiekkel szemben. Ezért természetes számára az osztályharc, a harc az értelmiségiek által kitermelt gazdasági és társadalmi rendszer ellen. A marxizmus minden alapvető kérdésre feleletet adó filozófiai és politikai gondolatrendszerében a munkás önmagába zárkózik és saját elképzelt világképéhez akarja formálni az egész világot. Mindenkit, aki nem illeszkedik bele ebbe az ő elképzelt világrendjébe, ellenségének vagy legalábbis jóhiszemű félrevezetettnek, elbutított-nak tekint. Innen származik a nem marxista eszmékkel, politikai és társadalmi irányzatokkal szemben tapasztalt következetes bizalmatlansága és ellenségessége.

Milyen módon kell a sebek gyógyításának útját keresni?

Sokat írnak a munkásság, a parasztság és az értelmiségiek közeledésének szükségességéről. Az értelmiségiek és a munkások egymás mellett – a városokban – laknak. Mégis közöttük a leg-

komolyabb, legmélyebb az ellentét. Egymás gondjait, problémáit nem látják és nem értik. Azok az értelmiségiek, akik megismerik a munkást, az igazi, a felfelétőrekvő, a kutató, igazságot kereső munkást, meg is szeretik. A megismerés és a megértés természetesen magával hozza a munkásproblémák megoldásának komoly kimunkálását az értelmiségi rétegbe tartozók részéről is. Az értelmiség közeledésének ez az igazi útja.

De másfelől a munkásság részéről is vannak tennivalók. A munkásságnak változtatnia kell eddigi harcmódorán. Főként azon a módon, ahogyan a kérdéseket, mindenekelőtt saját kérdéseit tárgyalja és vitatja. A munkás óriási értéke függetlensége. Akármennyire ellentmondóan is hangzik: az átlagmunkás jóval függetlenebb, mint az átlagos értelmiségi. A hivatalnokember sorsa, jövője, előrehaladása jórészt fölötteseinek róla alkotott véleményétől függ. A munkások esetében nem ez a helyzet. A legtöbb munkás ma itt, holnap ott dolgozik. A munkahely nem köti. Órabért vagy akkordbért kap. Jövedelme a teljesített munka és az általános bérszínvonal függvénye. Boldogulása tehát független fölötteseinek jó- vagy rosszindulatától. Nem véletlen, hogy az „alázatos szolgája” és az „alázatos tiszteltem” az értelmiségiek köszönési formája és nem a munkásoké. Bizonyosan eljön az ideje a középosztálybeli fonák társadalmi szokások intézményes megszüntetésének is. A munkás függetlenségéből eredő öntudatos hangja akkor bizonyára nem lesz már annyira elütő a középosztályétól, mint ma. A munkásság részéről a rajta kívülálló irányában jelentkező *elvi bizalmatlanság és ellenségesség* azonban akkor is hiba lesz és hiba ma is.

Az igazságot sohasem szabad eltagadni. De az igazság sohasem jelenthet egyoldalúságot. A munkásokat évtizedeken át arra nevelték, hogy mindent egyedül az osztályharc szemüvegén át lássanak. Nem is történhetett másként. A liberalizmus rendszerében az államélet legfőbb hatalmának, a törvényhozásnak a pártok a mozgató erői. A munkásságnak is céljai elérése érdekében pártot kellett szerveznie. A párt a tömegekre *építi életét és erejét*. A tömegek megnyerésének eszköze a propaganda. A propaganda határozott cél szolgálatában áll. Az ellentétes pártállásúak eszméit, cselekedeteit támadó, harci bírálatnak veti alá. Minél túlzóbb, szélsőségesebb és egyoldalúbb a propaganda, rendszerint annál eredményesebb. Tömegeinek egyoldalú beállítással tehát a marxista tábor, a munkásság évtizedeken át egyedüli komoly szervezete, nem követett el *elvi* alapon helyteleníthető magatartást. A liberális korszaknak hódolt csupán. Ugyanígy, az egyoldalú harci propaganda fegyvereivel küzdöttek a munkásmozgalmak ellen a szembenálló polgári pártok.

A politikai propaganda sokszor a tudományosság köntösében jelentkezik. A tudomány sem csal-

hatatlan. De a tudomány munkásai állításait csak addig tartják fenn, amíg azok hiteles cáfolatot nem nyernek. A harci propaganda ezzel szemben nem sokat törődik azzal, hogy megállapításairól másoknak mi a véleményük. Érveit, állításait csak akkor ejti el, ha azok többé már nem tudnak tömeghatást kiváltani.

A legtermészetesebb és a legtermékenyebb módon a tiszta tudományosság és őszinte igazságkeresés légkörében találkozhatnak össze munkások és értelmiségiek. A valóság, az igazság keresése mindnyájunk égető problémája. A munkások valóságérzék, őszinteség, kutató merészség tekintetében fölülműlják az átlagos értelmiségieket. A szellemi ismeretek terén viszont az értelmiségiek rendelkez-

nek nagyobb jártassággal. A Munkásakadémia ezévi munkája tökéletesen beigazolta, hogy a munkások és az értelmiségiek közös politikamentes szellemi munkája föltétlenül az egyetértés és a bizalom légkörének kialakulását eredményezi. Nem az értelmi és a fizikai munkát végző *emberek* között van ellentét. Ellentéteket és ellenségeskedést az a társadalmi berendezkedés eredményez, amely a fejlődést, a haladást az ellentétek fennállására és küzdelmére alapozza.

A liberalizmus kora letűnt. Nyomában új világ születik. Ez az új világ akkor lesz a béke, az emberek közötti őszinte megértés világa, ha annak szerkezetét munkások és értelmiségiek pártpolitikától mentes közös szellemi munkája építi meg.